

La Codina

Gaià

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sector central del terme de Gaià
Emplaçament Carretera de Prats de Lluçanès (BV-4401), al km. 7,3 camí direcció nord-est 100 m
Alçada: 543

Coordenades:

Latitud: 41.93085
Longitud: 1.93813
UTM Est (X): 411963
UTM Nord (Y): 4642644

Classificació

Número de fitxa 08090-289
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XIV-XXI
Any 1862
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Recentment rehabilitada
Protecció Inexistent
Número inventari IPA 16505
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: 002301900DG14C0001MX

Fitxes associades:

[Padró de la Codina](#)

[Forn de ginebró de la Codina](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dv., 21/09/2018 - 02:00

Descripció

Masia de grans dimensions, de probable origen medieval, emplaçada en un petit altiplà dominant, amb excel·lents vistes cap al nord i l'oest. Molt a la vora passa l'actual carretera de Prats de Lluçanès. Consta d'un cos residencial amb un seguit de coberts antics que es distribueixen bàsicament al nord i a l'est. Antigament també n'hi havia a l'oest. El cos residencial va ser reconstruït pràcticament de nova planta entorn de l'any 1862, i aleshores adoptà la forma d'un gran casal perfectament planificat i de composició simètrica. Tanmateix, es conserven vestigis del que devia ser l'antic mas a l'angle nord-oest; concretament en una planta semisoterrada on hi havia el celler. Aquí l'arquitecte Lluís Auqué (especialista en restauració de masies) hi va identificar una biga d'una tipologia datable als segles XIV-XV. La masia actual és una edificació de planta quadrada i molt alta, amb planta baixa més dos pisos. Es singularitza pel fet de tenir els murs pintats de blanc, deixant a la vista tan sols els emmarcaments de les obertures i les pedres cantoneres. La façana principal, perfectament encarada a migdia, té una composició simètrica basada en galeries de tres arcs a les dues plantes superiors (els de planta baixa s'hi han afegit en la darrera restauració) les quals són flanquades per finestres laterals. En aquesta façana hi ha un rellotge de sol, fet en la darrera restauració a partir de l'asta de ferro que es conservava. La resta de façanes presenten alineaments perfectament regulars de finestres, emmarcades amb pedra picada. El portal d'entrada principal es troba a llevant. Al nord tres arcs superiors rematen la façana, i a ponent hi trobem balcons. A l'interior la construcció és suportada per grans voltes de maó a la planta baixa. Part d'aquesta planta acollia la masoveria. A les plantes superiors hi havia les estances nobles, que han conservat alguns elements curiosos de vigilància o fortificació. En efecte, sembla que un dels motius de la reconstrucció de la casa fou la qüestió de la seguretat, especialment arran d'un assalt que va comportar l'assassinat del propietari i que s'havia esdevingut uns anys abans. Així, algunes de les habitacions tenen una mena d'espitlleres per poder apuntar amb escopetes, i d'altres estaven protegides amb portes, panys o elements de ferro.

A l'exterior, bona part de la zona sud és ocupada per una àmplia era enrajolada, amb una interessant pallissa oberta amb un arc de punt rodó. L'angle nord-oest és acabat amb un desnivell abrupte. A la part inferior hi havia diversos coberts que devien connectar amb les restes del mas de tradició medieval. Al sector de llevant antigament el cobert era més gran i quedava totalment adossat a la façana de la casa. En aquest cobert hi havia una cisterna i una àrea probablement dedicada a l'elaboració del vi, amb un sistema de decantació de líquids força sofisticat i gens habitual per l'època. Sembla que el vi era trascolat cap a la part baixa d'aquest cobert, que encara conserva unes possibles canalitzacions i una mena de compartimentacions on hi devia haver bótes de fusta. D'altra banda, el celler principal de la casa era a la planta soterrània i encara conserva diverses boixes, però no les tines. En un racó de l'era hi ha una font amb data de 1806. El seient és fet amb restes d'una mola, probablement procedent del molí de la Codina.

Observacions:

Inscripció al portal principal: Año 1862

En una escala interior: 1759

Llinda de la font: 1806

Informació facilitada per Elena Guixé

(Continuació de l'apartat d'Història) Aleshores les masoveries que consten lligades a la Codina són Coma d'en Vall, Codinacs i el Racons. A més, la Codina posseïa un molí a la riera de Gaià, conegut com el molí de la Codina. No coneixem l'origen d'aquest molí, però cap a finals del segle XIX ja

estava parat i no va tornar a funcionar.

El matrimoni format per Miquel Codina i Manuela Viladomiu va tenir una filla única: Antònia Codina Viladomiu (1865?-1898), que es va casar el 1882 amb Joan Canals Mercadal, de Sant Joan de Vilatorrada, el qual va morir al cap de poc d'una caiguda de cavall. El 1885 Antònia es casà en segones núpcies amb Josep Casajoana Viladoms, pertanyent a una família de grans propietaris rurals de Sant Fruitós de Bages. La casa pairal d'aquesta família (cal Casajoana, antigament cal Bonifaci) té característiques similars a la casa reconstruïda de la Codina. D'aquest segon matrimoni neix un fill: Miquel Casajoana Codina (1888-1935). Va ser un artista polifacètic que va conrear la fotografia, la música, la pintura i el retrat, l'especialitat en la que més va destacar. Va rebre classes del pintor manresà Francesc Morell Cornet, i era amic de Ramon Casas, que aleshores passava temporades al monestir de Sant Benet de Bages, propietat de la seva família. El 1931 Miquel va arribar a exposar a la prestigiosa sala Parés de Barcelona, però poc després va contraure una malaltia que li va minvar les capacitats i morí el 1935.

Miquel Casajoana s'havia casat el 1907 amb Roser Enrich Casajoana, amb qui va tenir dos fills. Posteriorment es casà en segones núpcies amb Mercè Roca Serrajordi i va tenir cinc fills més. Alguns descendents d'aquest matrimoni viuen a Barcelona, dedicats a professions liberals i podrien conservar documentació del mas. Cal dir que, des del tombant de segle XX els propietaris ja gairebé mai residien a la Codina, sinó a Sallent o a Sant Fruitós. La Codina estava a càrrec de masovers. Es diu que durant la guerra els masovers hi tenien homes amagats i els propietaris no hi podien accedir. A la mort de Miquel, l'hereu era Josep M. Casajoan Enrich, que va morir el 1939 a Cadis, durant la guerra. Deixà hereus als seus germans, però com que la família ja no passava per la seva millor situació econòmicament parlant l'any 1946 van decidir vendre el mas. El va comprar un potentat de Vic: Josep M. Plantalamor Rovira. Sembla que anteriorment s'havia frustrat un intent de matrimoni entre les dues famílies. Els nous propietaris van vendre bona part del mobiliari de la casa, que era de gran valor, amb algunes peces del segle XVIII i d'altres de posteriors. El 1966 Plantalamor dona la Codina a la seva germana (M. Lluïsa Plantalamor Rovira) i al fill d'aquesta com a pagament de la legítima. El 1975 per la mort de la mare la propietat passa totalment al fill, Josep Llasera Plantalamor, resident a Mallorca. El 1977 aquest ven la propietat a Armand Lladó Lluch. Armand i el seu germà Eduard, que era l'administrador, es dedicaven a la compra-venda de finques i havien impulsat grans urbanitzacions a la zona de Vacarisses. Entorn de la Codina havien anat comprant moltes propietats, que incloïen la Noguera i d'altres masos. En morir Armand la seva vídua va anar venent aquestes propietats i només es va quedar amb la Codina. En aquest moment l'heretat de la Codina encara incloïa els masos Coma d'en Vall, Codinacs, Racons, el Molí de la Codina i l'antic mas de la Bena. Aleshores la finca es va segregar en diferents peces, i entorn de 2005 el matrimoni format per Ignasi de Puig i Elena Guixé va adquirir la Codina, incloent-hi el molí. Des d'aleshores han portat a terme una important restauració de la casa i mantenen viva l'explotació agropecuària.

Història

L'historiador Josep M. Badia ha localitzat dos petits jaciments arqueològics d'època ibèrica als que ha donat la denominació de la Codina. Un es troba en unes feixes uns 40 m a l'oest de la masia, i l'altre a uns 400 m al sud-est. Serien testimonis d'un probable assentament rural, tal vegada menor. No sabem si, després d'època ibèrica, hauria tingut continuïtat en època romana.

A l'edat mitjana no hi ha constància del mas la Codina però sí de Codinachs (documentat l'any 1294). Tot i això, probablement també la Codina té un origen medieval. Ja hem esmentat que al sector més antic de la casa Lluís Auqué (arquitecte especialista en restauració de masies) hi va identificar una biga d'una tipologia datable als segles XIV-XV. Al segle XVII sí que el mas és ben documentat. En un capbreu del castell de Gaià de 1692-93 hi apareix aleshores amb la denominació de Codina Subirana. En aquest moment l'hereu era Joan Codina i tenia la possessió de cinc masos secundaris: Codinac (avui dit Codinacs), Codina Jussana,

"Torrent vel Codineta" (segurament l'actual mas Racons, pertanyent a la parròquia de Sant Esteve de Vilaramó), la Bena i Casa de Sant Esteve. D'aquesta manera la Codina havia esdevingut ja un dels principals masos del terme.

Al segle XVIII, segons el cadastre de 1741 tenia una propietat de 120 quarteres i es trobava entre els sis masos més grans del terme de Gaià. A partir d'aquest segle coneixem amb un cert detall l'evolució de la família Codina gràcies a una petita recerca que l'actual propietària, Elena Guixé, ha portat a terme basant-se en la consulta d'escriptures antigues i també en informacions orals diverses. En aquest sentit, són molt il·lustratives les seves estratègies matrimonials com a representants d'una família de grans propietaris rurals que acaben emparentant-se amb la nova burgesia emergent. En aquesta època el mas i el cognom dels seus propietaris apareix amb la denominació Codina de Codinacs, com si el pes del mas Codinacs fos encara important. A mitjans de segle XVIII el propietari era Miquel Codina de Codinachs Serradell, casat amb Rosa Boada Lenús. El seu fill i hereu era Francesc Codina de Codinachs Boada, casat amb Paula Escayola. El 23 de juliol de 1828 es va produir un assalt al camí que va cap a Prats de Lluçanès i el propietari de la Codina junt amb la seva esposa, que venien de mercat, foren assassinats per uns lladres de camí ral. L'anomenat Padró de la Codina, situat al punt on van tenir lloc l'assalt, es va erigir en memòria d'aquest fet luctuós. Elena Guixé creu que l'assassinat devia ser Francesc i la seva esposa Paula, de manera que la propietat va haver de passar d'avis a néts. Així consta en el testament de Miquel, fet el 1831, cinc anys abans que morís, que traspassa l'heretat al seu nét: Miquel Codina Escayola (1826?-1898). Miquel es casà amb Manuela Viladomiu Montaña (1839 - ?). Manuela provenia de la nissaga d'industrials vinculats a Sallent que van fundar les colònies Viladomiu a Gironella. Entorn de la data d'aquest casament, que devia tenir lloc a entorn de la dècada de 1860, es va produir un fet important: la reconstrucció de la masia de la Codina. Segons informa la llinda del portal principal les obres s'haurien acabat el 1862. Diu una tradició de la gent del poble que el llavors propietari va demolar tota la masia, va trobar-hi or en algun racó i va reconstruir la casa de bell nou. Tal com hem dit, però, un altre dels motius que devien incentivar la reconstrucció de la casa fou la qüestió de la seguretat, especialment arran de l'assassinat de l'anterior propietari i també perquè la masia es trobava prop d'un camí principal. El grup de paletes que hi va treballar podrien ser els mateixos que van fer la masoveria del Genescà i algunes obres a la Vall de Vilaramó. Això s'ha dit per les semblances en aquestes construccions.

En l'aspecte patrimonial, el 1883 segons el Registre de la Riquesa la finca havia augmentat i tenia 298 ha. (Continua a l'apartat d'Observacions)

Bibliografia

- BADIA, Josep M (2016). "Història", "Arquitectura", Gaià, t'estimo. Reviu Gaià, Grup de Recerca, Gaià, p. 61, 66, 69, 72, 82, 84, 86, 88.
- IGLESIAS PERA, Lluís (2006). Pla Especial Urbanístic pel qual es cataloguen les masies i cases rurals del municipi de Gaià. Ajuntament de Gaià (document no aprovat oficialment), núm. 65,1. 65.2.

